

### תדי בר-שלום (תאודור פרידמן, 1937-2016)

#### ד"ר רחל טוקטלי, בעבר סגנית מנהל האגף לחינוך מבוגרים:

הכרתי את תדי בר-שלום כאיש נבון, נעים הליכות ונימוסים, איש ספר ובעל חוש הומור מיוחד ושנון.

הוא היה מסור בכל לבו לפיתוח הנושא שעליו הופקד - לימודי תיכון למבוגרים, המקנים למסיימים תעודות פורמליות - תחום שבמרוצת השנים חשיבותו לאוכלוסיית היעד המתאימה הוכרה יותר ויותר.

לאחרונה שלח לי ספר שכתב בספרדית על התיישבות יהודים בארגנטינה בשנים 1900-1930. למרבה הצער, הוא לא הספיק לסיים כתיבתו של ספר נוסף במסגרת האוניברסיטה העברית. אנצור את זכרו של תדי כידיד טוב.

#### דברים מאת בנו, חגי בר-שלום

##### ילדות במושבה חקלאית בארגנטינה

אבא נולד בפדרמר שבצפון ארגנטינה, מושבה זעירה שהקים ארגון יק"א, ארגון שמילא תפקיד מרכזי בחייו כחוקר - עד ימיו האחרונים.

באותו כפר קטן, שהיום לא נותר ממנו כמעט כלום, גרה גם משפחת אמי - בלצ'ינסקי. סבא Jacobo (חקובו) - יעקוב בלצ'ינסקי - היה מורה הכפר ולימד את אחיו של אבא.

אביו של אבי, סבא משה, היה מדריך חקלאי מטעם ארגון יק"א (סיים לימודי הנדסה חקלאית במונפליה, צרפת), פיתח זנים של הדסים וגידל דבורים לדבש. האם, סבתא רבקה, הייתה מהנדסת חקלאית גם היא, ויחד יצרו בית יצרני, יצירתי, באווירה משכילה וציונית. למרות הדלות ואף הסגפנות, חיי הכפר והשדה חישלו את אבא לעבודה קשה, ובמשפחה הציונית שבה נולד התחנך על דרכי ההגשמה - מיצוי היכולות האישיות של כל אחד לטובת העם ולטובת הקמת המדינה היהודית.

שמות ילדיהם של סבי וסבתי - בהם תאודור ובלפוריה-בינה - משקפים במעט את האווירה הציונית של הבית ושל המושבות החקלאיות היהודיות בכלל. בפאראנה, העיר שאליה עברה המשפחה בילדותו של אבי, הקים סבא את פוטו-פרנססה (כלומר 'הצרפתייה'), שהפכה לחנות הצילום הראשית של העיר. כאן התבלט כישרונו של סבא כצלם בעל טביעת עין ויד של אומן.

## לימודים אקדמיים, עלייה לארץ, שליחות

את כישרונותיו הפנה אבא לפעילות הציונית בתנועת איחוד הבונים, שם הקדיש את רוב זמנו לקידום הנוער הציוני בעיר ומחוצה לה. שם בלט אבא ביכולתו להרצות, להסביר, ליצור רעיונות ולהגשים ביעילות ובעקביות.

האווירה האקדמית בבית המשכיל, והיכולות האנליטיות של אבא, הובילו אותו ללימודי פיזיקה ומתמטיקה. רק לאחר שלוש שנים של לימודים הבין כי אהבתו האמתית נתונה להיסטוריה, ואז פנה ללימודי פרופסורה (הוראה) בתחום. שם באו לידי ביטוי כוח הזיכרון הפנטסטי שלו והיכולת שלו לברור את העיקר מן הטפל. עד ימיו האחרונים זכר את כל מה שלמד על יוון וכרתים ורומא ושאר חלקי העולם העתיק, ואת הידע שמח תמיד לחלוק עם כל אחד. בשנת 1963 הגשים אבא את הרעיונות הציוניים שליוו אמו מילדותו, ויחד עם רוב משפחתו עלה לארץ והצטרף לשני אחיו הגדולים - אפרים ובניה - שכבר עלו בתחילת שנות החמישים והתיישבו בקיבוץ גזית. בארץ הוא התגלגל לאגף לחינוך מבוגרים, שם עסק שנים רבות בהנחלת הלשון ובקורסים מיוחדים למבוגרים, מתוך שאיפה להשכיל כל אחד בכל גיל.

## גילוי הייעוד לאחר היציאה לגמלאות

בשנות השליחות החינוכית שלו בדרום אמריקה, בצילה ובאורוגוואי, בשנים 1978-1981, אבא היה דמות להערצה: מנהל גן, בית ספר ותיכון יהודיים, רב פעלים, יצירתי ואיש ביצוע ישר ונטול פניות. אבל ההנאה הגדולה ביותר שלו החלה באמת רק לאחר צאתו לגמלאות - בעקבות שיחה מקרית עם חבר יקר. הוא הצטרף למתנדבים העובדים בארכיון המרכזי של העם היהודי. ארגזים על ארגזים של מסמכים הגיעו, ואבא הצטרף לקבוצת מתנדבים דוברי כל השפות, שסידרו ומיפו את המסמכים בשקדנות.

החומר המעניין ביותר עבור אבא היה על ארגון יק"א, אותו ארגון מיישב של המושבות היהודיות בארגנטינה, המקביל בזמן, באופי ובמטרות למה שהתחולל בעליות הראשונות בארץ. תוך ירידה לפרטי פרטים ודליית המוץ מהתכן, בשקדנות אין קץ וסבלנות מעוררת השתאות, החלה להצטייר בפני אבא התמונה הכוללת, תמונה שבה, לצד מושבות יהודיות תוססות ופורחות, שבהן פעילות תרבותית, חינוכית, חקלאית ומסחרית, היו גם תופעות שבגללן נוצרה איבה גלויה בין החקלאים לבין הארגון המיישב ופקידיו.

אבא שקד עד ימיו האחרונים על ספר ובו מסמכים ש'טלטלו' אותו ואת חבריו בארכיון. נקווה כי נצליח לעקוב אחרי חוטי מחשבותיו ולרקום מהם מחדש את העלילה שביקש להציג.

## תדי כאיש משפחה

רק דבר אחד היה חשוב לו יותר מהארכיון המרכזי של העם היהודי: המשפחה - ובעיקר הנכדים. סבא טויו, כפי שנקרא בפי כולנו, היה סבא מקסים חם ואוהב. הוא שיחק שעות עם הנכדים, הקריא להם סיפורים ויצא איתם לגינות המשחקים בטיולים משותפים ובאירועים משפחתיים; ותמיד תרם מחוכמתו, מידיעותיו וכישרונותיו, וסיפר על דמויות מן העבר שהעשירו אותנו ואת ילדינו-נכדיו.

אבא ליווה את אימא מיום שהבין שהיא- היא אהובתו, ויחד גידלו אותנו, ואחר כך את ילדינו באווירה תומכת ומחבקת יותר ויותר ככל שעברו השנים. כל חייו היה אבא ישר ומסור לעבודתו, נאמן ואחראי, יצירתי ואנרגטי, ספורטיבי ובריא - כך האמנו כמעט עד הרגע האחרון.. רצינו עוד לטייל בעולם, אתך ועם אימא, לבקר בכפרים שבהם נולדת, לראות את הנהרות העצומים שבהם שחית בילדותך, לבלות במחציתך עוד קצת, אבל לא הספקנו. החיים רצו אחרת ונפלת למשכב, והמחלה שבה חלית סחטה ממך את כל כוחותיך. עד הרגע האחרון היית צנוע ואדיב לרופאים ולאחיות, ולא רצית להטרידם.

השפעת עלינו יותר ממה שנוכל להודות, והזמן שבילינו במחציתך ייזכר אצל בנינו ובנותינו- נכדיך - לטובה ולברכה לעולם.  
אבא - אתה תחסר לכולנו.